

שמועות רעות

1. תלמוד בבלי מסכת מועד קטן דף יז עמוד א

ההוא צורבא מרבנן דהנה סנו שומעניה, אמר רב יהודה: היכי ליעביד? לשמתייה - צריכי ליה רבנן, לא, לנשמתייה - קא מיתחיל שמייה דשמאי. אמר ליה לרבה בר בר חנה, מידי שמייע לך בהא? אמר ליה, הכי אמר רבי יוחנן, מאי דכתיב, (מלאכי ב) "כי שפתי כהן ישמרו דעת, ותורה יבקשו מפיהו, כי מלאך ה' צבאות הוא". אם הרב דומה למלאך ה' צבאות - יבקשו תורה מפיהו. ואם לאו - אל יבקשו תורה מפיהו. שמתייה רב יהודה, ... דעבד פרבי אלעאי, דתנא, רבי אלעאי אומר, אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו, ילך למקום שאין מכירין אותו, וילבש שחורים, ויתעטף שחורים, ויעשה מה שלבו חפץ, ואל יחלל שם שמים בפרהסיא.

2. רש"י מסכת מועד קטן דף יז עמוד א

סנו שומעניה - שיוצאין עליו שמועות רעות. צריכי ליה רבנן - דאתריה, דהוה רבהון. ואם לאו אל יבקשו תורה - הואיל וסנו שומעניה, הא דצריכי ליה רבנן לאו כלום הוא, דמוטב דלא ילפי מיניה.... מאי טעמא - קבלוהו. דעבד כרבי אילעאי וכו' - בהני שמועות רעות.

3. רש"י מסכת מגילה דף כה עמוד ב

דסני שומעניה - שיוצאות עליו שמועות רעות ושנואות, שהוא נואף. רש"י מסכת קידושין דף מ עמוד א

ילבש שחורים - שלא יראה עצמו בכבודו אולי ירד לבבו בכך וגם אם יחטא אין אדם נותן לב לפי שאינו חשוב בעיניהם לכן ילבש שחורים.

4. תלמוד בבלי מסכת מועד קטן דף יז עמוד א

אמר רב הונא, באושא התקינו - אב בית דין שפירח, אין מנדין אותו, אלא אומר לו, הכבד ושב בביתך. חזר ופירח, מנדין אותו, מפני חילול השם, ופליגא דריש לקיש, דאמר ריש לקיש, תלמיד חכם שפירח - אין מנדין אותו בפרהסיא, שנאמר, (הושע ד) "וכשלת היום וכשל גם נביא עמך לילה" - פסהו פלילה.

5. רש"י מסכת מועד קטן דף יז עמוד א

הכבד - בלשון הזה: אומרים לו עשה עצמך כאדם שכבד עליו ראשו, ושב בביתך, בלשון כבוד אומר לו, לישנא אחרינא: הכבד - התכבד, כבודך שתשב בביתך. פסהו - אל תבזה אותו בפרהסיא. פלילה - שחשיכה, ואין אדם רואה.

6. תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף טו עמוד ב

ורבי מאיר, היכי גמר תורה מפומיה דאחר: והאמר רבה בר בר חנה, אמר רבי יוחנן, מאי דכתיב, (מלאכי ב) "כי שפתי כהן ישמרו דעת, ותורה יבקשו מפיהו, כי מלאך ה' צבאות הוא" - אם דומה הרב למלאך ה' צבאות - יבקשו תורה מפיהו. ואם לאו - אל יבקשו תורה מפיהו! אמר ריש לקיש: רבי מאיר - קרא אשכח ודרש, (משלי כב) "הט אזנך, ושמע דברי חכמים, ולבך תשית לדעתי", "לדעתתם" - לא נאמר, אלא "לדעתי". רבי חנינא אמר מהכא, (תהלים מה) "שמעי בת, וראי, והטי אזנך, ושכחי עמך וביית אביך" וגו'. קשו קראי אהדדי? לא קשיא, הא - בגדול, הא - בקטן. כי אתא רב דימי, אמר, אמרי במערבא, רבי מאיר - אכל תוחלא, ושדא - שיחלא לברא. דרש רבא: מאי דכתיב אל גנת אגוז ירדתי לראות באבי הנחל וגו' למה נמשלו תלמידי חכמים לאגוז? לומר לך: מה אגוז זה, אף על פי שמלוכלך בטיט ובצואה - אין מה שבתוכו נמאס, אף תלמיד חכם, אף על פי שסרח - אין תורתו נמאסת. אשכחיה רבה בר רב שילא לאליהו, אמר ליה, מאי קעביד קודשא בריך הוא? אמר ליה, קאמר שמעתא מפומייהו דכולהו רבנן, ומפומיה דרבי מאיר - לא קאמר. אמר ליה, אמאי? - משום דקא גמר שמעתא מפומייהו

דָּאָחַר. אָמַר לִיה: אִמַּאי? רַבִּי מֵאִיר - רְמוֹן מְצָא, תּוֹכוֹ - אֶכֶל, קְלִיפְתּוֹ - זָרֵק. אָמַר לִיה, הַשְׂתָּא קְאָמַר, מֵאִיר בְּנֵי קֶדֶךְ הוּא אֹמֵר: בְּזֶמֶן שְׁאָדָם מְצִטְעַר, שְׂכִינָה מָה לְשׁוֹן אוֹמְרָת? "קְלִנִי מֵרֵאשִׁי, קְלִנִי מֵזְרוּעֵי". אִם קֶדֶךְ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצִטְעַר עַל דְּמֶן שֶׁל רְשָׁעִים, קַל וְחָמַר עַל דְּמֶן שֶׁל צְדִיקִים שְׁנִשְׁפָּד:

7. רש"י מסכת חגיגה דף טו עמוד ב

לדעתם לא נאמר - אלמא ברשיעי עסיקינן, וקאמר: הט אזנך. **הטי אזנך** - לשמוע, ואת מעשיהם שכחי ואל תלמדי אותן. **גדול** - היודע לזוהר [שלא ילמוד] מעשיו - יכול ללמוד תורה מפיו. **תחלא** - פרי החיצון הנאכל בתמרה. **שיחלא** - גרעינה הנזרקת.

8. שו"ת רבי אברהם בן הרמב"ם סימן ה

והשאלה השנייה אם יוכל הנשיא או החכם לנדות תלמי חכמי כמותו שהפקיר בו. תשובתה תלמי חכמי אפילו עבר עבירה שחייבין עליה נידוי אין מנדין אותו כדאמרי בגמרא במערבא מימנו אניגודא דצורבא מרבנן ולא מימנו אשמתא [ועוד קיימא לן ת"ח שסרח אין מנדין אותו בפרהסיא] ולא עדיף כבוד בשר ודם מכבוד שמים (לעולם) [לדלעולם] אין מנדין תלמי חכמי אלא אם כן נתחלל שם שמים על ידו כגון שהיו הבריות מרננות אחריו שהוא פרוץ בעריות וכיוצא בזה כהוא צורבא מרבנן דהוה סני שומעניה דשמתיה רב יהודה דכל מקום שיש חלול השם אין חולקין כבוד לרב וראינו בחכמי המשנה והתלמוד שהגדול מהם ייסר הקטן ממנו בניזפה וגערה לא בנידוי ולשון שמתא או ארור ולפי זה אין לחכם או לנשיא לקפוץ ולנדות תלמי חכמי אחר שהפקיר בו כמו שינדה אחד מעמי הארץ שהפקיר בו ודאמרינן בגמרא דתלמיד חכמים מנדה לכבודו ונידויו נידוי דוקא לעם הארץ כאשר פירש אבא מארי זצ"ל בהלכות תלמוד תורה בספר מדע אבל תלמי חכמים שהפקיר בתלמיד חכמים אחר חכמים אחרים יריאי שמים וחסים על כבוד התורה חוץ משניהם יעינו בטענותם וייסרו החוטא מהם בדברים ויגערו בו כפי חטאו ויכניעו אותו לבקש מחילה מחבירו ויפיסו הנעלב כדי שימחול בדרך כבוד לשניהם בצנעה לא בפרהסיא בפני עמי הארץ

9. רמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק ד הלכה א

וכן הרב שאינו הולך בדרך טובה אף על פי שחכם גדול הוא וכל העם צריכין לו אין מתלמדין ממנו עד שובו למוטב, שנאמר כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא, אמרו חכמים אם הרב דומה למלאך ה' צבאות תורה יבקשו מפיהו אם לאו אל יבקשו תורה מפיהו.

10. רמב"ם הלכות סנהדרין פרק כד הלכה ה

וכן יש לבית דין בכל מקום ובכל זמן להלקות אדם ששמועתו רעה והעם מרננים עליו שהוא עובר על העריות והוא שיהיה קול שאינו פוסק כמו שביארנו ולא יהיו אלו אויבים ידועים שמוציאין עליו שמועה רעה, וכן ה מבזין את זה ששמועתו רעה ומחרפין את יולדתו בפניו.

11. רמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק ו הלכה יד

... על עשרים וארבעה דברים מנדין את האדם בין איש בין אשה ואלו הן: ... (יט) טבח שיצאה טרפה מתחת ידו. (כ) טבח שלא בדק סכיני לפני חכם. ... (כג) חכם ששמועתו רעה.

12. רמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק ז הלכה א

חכם זקן בחכמה וכן נשיא או אב בית דין שסרח אין מנדין אותו בפרהסיא לעולם, אלא אם כן עשה כירבעם בן נבט וחביריו, אבל כשחטא שאר חטאות מלקין אותו בצנעה, שנאמר וכשלת היום וכשל גם נביא עמך לילה אף על פי שכשל כסהו כלילה, ואומרים לו הכבד ושב בביתך, וכן כל תלמיד חכם שנתחייב נידוי אסור לבית דין לקפוץ ולנדותו במהרה אלא בורחין מדבר זה ונשמטין ממנו, וחסיד החכמים היו משתבחים שלא נמנו

מעולם לנדות תלמיד חכם א אף על פי שנמנין להלקותו אם נתחייב מלקות, ואפילו מכת מרדות נמנין עליו להכותו.

13. חידושי הריטב"א מסכת מועד קטן דף יז עמוד א

דהו סנו שומעניה. פי שהיה פרוץ קצת בזימה ולא היה שמועתו טובה כי היה מתיחד עם הפנויות והוא כיעור גדול לצורבא מרבנן.

אמר רב יהודה היכי נעביד נישמתיה צריכי ליה רבנן. פי ואף על גב דקיי"ל מנודה שונה ושונין לו הני מילי ברחוק ד' אמות, וגנאי הדבר לתלמידים, וזהו שנתרחקו תלמידיו של ר' אליעזר כדמוכח בסנהדרין (ס"ח א'), ואמר להם עד עכשיו למה לא באתם, ואמרו לא היה לנו פנאי, כדי לחפות על עצמן.

אמר ליה הכי אמר ר' יוחנן כי שפתי כהן וגוי. כלומר הלכך משמתינן ליה ואף על גב דהא מצריכי ליה דהא אסור ללמוד תורה מפיו.

14. פסקי ריא"ז מסכת מועד קטן פרק ג - ואלו מגלחין

כח. היו שמועותיו שלחכם רעות משמתין אותו בפרהסיא שלא יתחלל שם שמים על ידו, ואף על פי שצריכין ללמוד ממנו תורה הואיל ואינו נוהג כשורה אין לומדין ממנו תורה, שני כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא, אם דומה הרב למלאך ה' צבאות יבקשו תורה מפיהו ואם לאו אל יבקשו תורה מפיהו.

15. שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכות השחר ושאר ברכות סימן נג סעיף ד

ו ש"ץ, (יב) צריך שיהיה (יג) [ו] הגון. ואיזהו הגון, שיהא ריקן (יד) מעבירות; (טו) ושלא יצא עליו שם רע ז אפילו (טז) בילדותו; ושיהיה עניו ומרוצה (יז) לעם; ויש לו נעימה; וקולו ערב; (יח) ורגיל לקרות תורה נביאים וכתובים.

16. מגן אברהם סימן נג ס"ק ז

ז (פמ"ג) (מחה"ש) אפי' בילדותו - היינו שלא למנותו לכתחלה אבל אין מעבירין אותו מפני זה וכשיוצא עליו שמועות רעות עתה והוא קלא דלא פסק אפי' יחיד יכול למחות להעבירו (ראב"ח ח"ב סי' מ"א) ע"ל סכ"ה כל שכבר העבירוהו ועמד כך ימים ושנים בהסכמת הקהל ורוצים למנותו הוי עכשיו כתחלת קבלה ואפי' מיעוט יכולין למחות (ראב"ח ח"ב סי' כ"ז ורשד"מ ומ"צ ח"י סי' ע"ז) אם המוחים הם המנהיגים הוי כאלו מוחים כל הקהל אם לא במקום שיש בוררים ויש חרם שלא לשנות גזירתם אז אין מועיל מחאת הפרנסי [מ"צ שם] ראוי שש"ץ יהי לו בגדים ארוכים שלא יראה רגליו ויכנס לב"ה ראשון ויצא אחרון (רמ"מ סי' ח')

17. משנה ברורה סימן נג ס"ק יד

(יד) מעבירות - העובר על השבועה אין ביתו ריקם ואף על פי שעדיין לא העידו עליו מ"מ יש לחוש לקול להושיב ב"ד על ככה ואפילו אם לא עבר רק על שבועת ביטוי דלהבא מ"מ אין ראוי למנותו לש"ץ עיי"ש [א"ר] וכתב שם עוד בשם משפט צדק דמי שהוא פסול מחמת עבירה פסול להיות ש"ץ אפילו באקראי וכתב הפמ"ג דהיינו דוקא בשלא עשה תשובה:

18. משנה ברורה סימן נג ס"ק טו

ושלא יצא וכו' - דוקא למנותו לכתחלה אבל להעבירו ולסלקו אחר שהוחזק ש"ץ אין לנו כיון שלא נשמע עליו עתה מאומה מיהו כשיצא עליו עתה שמועות רעות והוא קלא דלא פסק אפילו יחיד מוחה עליו להעבירו [כה"ג בשם ראב"ח] ועיין לקמן בסעיף כ"ה בבה"ל מה שכתבנו בזה ואפילו אם נתברר בעדים שחטא אם עשה תשובה אין מעבירין אותו לכו"ע:

19. שולחן ערוך יורה דעה הלכות תלמוד תורה סימן רמו סעיף ח

הרב שאינו הולך בדרך טובה, אף על פי שחכם גדול הוא וכל העם צריכים לו, ח אין למדין ממנו עד שיחזור למוטב.

20. ש"ך יורה דעה סימן רמו: ח

אין למדים ממנו כו' - דין זה נלמד מפרק אלו מגלחין (דף י"ז ע"א) דשמתוהו להווא צורבא מרבנן דאתחייב נדוי אף על גב דהוה צריכין ליה רבנן משום דאמר רבה בב"ח אמר ר' יוחנן מאי דכתיב שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא אם דומה הרב למלאך ה' יבקשו תורה מפיהו ואם לאו אל יבקשו תורה מפיו, וקשה דבפרק קמא דחגיגה (דף י"ב ע"ב) אמרי' ורבי מאיר היאך למד תורה מאחר והא"ר בב"ח אר"י מאי דכתיב שפתי כהן כו' אמר ר"ל ר"מ קרא אשכח ודרש הט אזנך ושמע דברי חכמים ולבך תשית לדעתי לדעתם לא נאמר אלא לדעתי קשו קראי אהדדי ל"ק הא בגדול הא בקטן (פירש רש"י גדול היודע לזהר במעשיו יכול ללמוד תורה מפיו ובעין יעקב פירש בשם החידושים בע"א) ואם כן הוי ליה להרמב"ם וסייעתו לחלק בין גדול לקטן וי"ל דסבירא ליה כמ"ש התוספות שם וז"ל והא דריש פרק בתרא דמ"ק דשמתוהו כו' איכא למימר דקטנים הוי דגרסי קמיה וחיישי דלמא ממשכי עכ"ל, אם כן חזינן דאף בימי הש"ס היו קטנים וכל שכן בזמן הזה שכולם נחשבים קטנים כמ"ש אם ראשונים בני אדם אנו כחמורים ולא כחמורו של רבי פנחס בן יאיר כו' ואם כן בזמן הזה אין חילוק, והגאון אמ"ו ז"ל תירץ דס"ל מדקאמר ר"ל ר"מ קרא אשכח כו' משמע ר"מ סבירא ליה הכי ואנן לא קי"ל כוותיה וכה"ג כתבו התוס' והרא"ש ושאר פוסקים בפרק קמא דחולין (דף י"א) גבי ר' מאיר לא אכיל בישרא כו' ע"ש והיינו דקאמרי התם בש"ס דקודשא ב"ה לא קאמר שמעתתא משמיה דר' מאיר הואיל וגמר שמעתתיה מפומיה דאחר ע"ש:

21. שו"ת צמח צדק (לובאוויטש) יורה דעה סימן רלו

R. Menachem Mendel b. R. Shalom Shachna Shneorsohn was born in 1789. His mother was the daughter of Rabbi Shneor Zalman of Liadi, author of the Tanya. He was orphaned at a young age, and was raised by his famous grandfather. He married the daughter of his uncle, R. Dov the son of the "Middle Rebbe".

ע"ד החשד שהיה על ההמ"צ (המורה צדק) דמחניכם ששחק עם נער א' בפורים והכניס ידו לתוך מכנסים של הנער אך נותן אמתלא ע"ז כי [הוא] חשוכי בנים מפני שאין לו ג"א (גבורת אנשים) מצד שהביצים שלו קטנים ביותר. ולכן רצה לידע אם כמ"כ הם אצל שארי אנשים:

הנה בירושלמי הביאו בב"י ס"י של"ד ובכ"מ פ"ז מהת"ת זקן שסרח אין מורידין אותו מגדולתו. לפ"ז מ"ש בש"ס שלנו במ"ק (ד"י"ז) הַפְּבֵד וְשֵׁב בְּבֵיתְךָ. אין ר"ל להורידו מגדולתו כלל. והנה צ"ל דהפוסקים פסקו כר"ל דאמר ת"ח שסרח אין מנדין אותו כו'. ופסקו ג"כ כרב יהודה דשמת"י להווא צורבא מרבנן דהוי סאני שומעני. ושניהם במ"ק שם. והרי הם זה לעומת זה. הן אמת מדברי הרמב"ם נ' דהחילוק כך דפוסק כרב יהודה כמ"ש בפ"ו מהת"ת בסופו וז"ל חכם ששמועתו רעה ומ"ש רפ"ז מהת"ת אין מנדין היינו דוקא חכם זקן מופלג או אב"ד כו'. וכן מצאתי בב"י סי' של"ד שחילק בכה"ג בד"ה ומ"ש וכן כל ת"ח כו'. אך בטור שם משמע דמחלק בענין אחר והוא דרב יהודה מיירי בסני שומעני דהיינו מתביישים משמועתו וזה גרע טפי מפני דה"ל חילול השם וכדאיתא ביומא דפ"ו. ומעתה בנד"ז י"ל דה"ל חילול השם. ויש להחמיר להרא"ש. אבל לפ"ד הרמב"ם כיון דהוא כמו אב"ד בעירו וראש העיר אין להעבירו כו'. ועיין בתשו' שער אפרים סי' ס"ד ס"ה. אך בני"ד שנותן אמתלא טובה על הדבר י"ל דלכ"ע אין להעבירו כלל דאמתלא מהני בגמ' נגד כמה דברים: